

Input VWS n.a.v. DG-overleg d.d. 6 mei 2020

SCP-onderzoek naar effecten van corona en werkprogramma 2020 (agendapunt 4)

I Consequenties werkprogramma 2020

Het SCP heeft voorgesteld om 4 onderzoeksprojecten voor VWS niet uit te voeren. Het gaat hier om:

- 1) Achterblijvers in lichamelijke en psychische gezondheid. Dit project zou een vervolg zijn op 'Verkenning naar verschillen in gezondheid en welzijn en verklaringen daarvoor' (PG)
- 2) Wanneer is eenzaamheid een probleem en wanneer moet worden ingegrepen? Dit project zou een vervolg zijn op 'Verkenning eenzaamheid onder verschillende groepen in Nederland' (DMO)
- 3) Toekomstig gebruik van zorg en ondersteuning (DMO/MEVA)
- 4) De rol van ouders op het welbevinden van hun kinderen en bij de druk die kinderen ervaren (prestatiedruk, tijdsdruk, sociale druk) (Jeugd)

=> VWS ziet graag dat het onderzoek Toekomstig gebruik van zorg en ondersteuning (3) doorgang vindt gezien de relevantie van dit onderzoek, dat het onderzoek naar de rol van ouders op kinderen (4) in 2021 wordt geprogrammeerd en dat het onderzoek naar Achterblijvers in lichamelijke en psychische gezondheid (1) ook op enig moment wordt opgepakt.

Ad 3): dit onderzoeksproject wordt zeker relevant gevonden, want de achterliggende vraag kan wel eens heel actueel worden. Het CBS meldde onlangs dat ze in de CIZ/CaK-cijfers nu zien dat er minder instroom in verpleeghuizen is dan verwacht, hetgeen zou stroken met berichten dat ouderen de opname in het verpleeghuis met de huidige maatregelen, zolang als mogelijk willen uitstellen. De vraag wat in dat geval het meest voor de hand liggende alternatief is, is precies het onderwerp van dit project.

Ad 4) het zou goed zijn als het onderzoek voor 2021 alsnog wordt geprogrammeerd. Mentale druk bij jongeren is één van prioritaire thema's uit de Landelijke nota gezondheidsbeleid, die al is vastgesteld in de MR maar nog niet verzonden (als gevolg van Corona uitgesteld). Inzicht in de rol van ouders bij dit fenomeen kan gemeenten (en ons) belangrijke handvatten bieden om invulling te geven aan dit thema.

II Inventarisatie bestaande kennisvragen VWS over de maatschappelijke effecten van corona.

Algemeen advies bij Notitie Hoofdpijnen SCP-onderzoek gevolgen coronapandemie:

1) Het is belangrijk - in verband met focus, overzicht en samenhang - om met verschillende kennispartijen een gezamenlijke kennisagenda op te stellen:

In het kader van lange termijn (departementsoverstijgend) onderzoek is het nuttig te starten met een brede verkenning van de grote vraagstukken op basis waarvan een kennisagenda kan worden opgesteld. Die kennisagenda helpt bij het verkrijgen van overzicht van beschikbare kennis, en bij het aanbrengen van focus en samenhang in het gezamenlijk onderzoekswerk van de verschillende kennispartijen (zoals SCP, PBL, CPB, WRR, RVS, RIVM, WODC, enz).

Op het punt van het verkrijgen van overzicht van lopend onderzoek, het inventariseren van de lange termijn vraagstukken, en het verkennen van mogelijkheden voor het opstellen van een kennisagenda bestaan inmiddels meerdere initiatieven: In het SGO (overleg SG's) is gesproken over een verkenning van vraagstukken, in het SBR (Strategisch Beraad Rijksoverheid) wordt hierover gesproken, de SER is een soort verkenning aan het doen van lopend onderzoek, en ook de CSO's van de verschillende departementen (SZW, JenV, OCW, BuZa en VWS) zijn hiermee aan de slag. Daarnaast kloppen inmiddels ook universitaire vakgroepen aan met soortgelijke ideeën, en het aanbod om hun denkkraacht hier voor in te zetten. Dit vraagt om enige coördinatie en afstemming, om te voorkomen dat verschillende soortgelijke initiatieven langs elkaar heen gaan lopen.

2) Het is van belang om bij (lopend) corona-onderzoek overlap te voorkomen, waar nodig af te stemmen met andere onderzoeksinstellingen en bij het publiceren van onderzoeksresultaten (waar relevant) naar elkaar te verwijzen:

Sociaal maatschappelijk onderzoek: het Kabinet heeft ZonMw en NWO gevraagd om sociaal maatschappelijke onderzoeken omtrent de effecten/de impact van de corona-maatregelen op het dagelijkse leven van mensen/kwetsbare groepen in kaart te brengen, en deze onderzoeken in samenhang verder te analyseren. Daarop volgen concrete adviezen die gebruikt kunnen worden in beleid. Dit wordt opgepakt in samenhang met thema 3 'maatschappelijke effecten' van het ZonMw COVID-19 programma. ZonMw behoudt het overzicht van al het onderzoek op dit gebied, analyseert eventuele witte vlekken in onderzoek aanbod en kan nieuwe onderzoek initiëren of voorstel doen voor het samenvoegen van bestaande trajecten. Het RIVM zorgt voor het analyseren van die onderzoeken in samenhang, en geeft hierbij concrete adviezen voor beleid. Het RIVM en ZonMw trekken hierbij samen op met andere partijen zoals het CBS om te komen tot een centraal overzicht.

=> Het zou mooi zijn als SCP zich bij dit initiatief aansluit en dat dit niet in concurrentie is met.

Gezondheidsrisico's en kansen: het onderdeel van korte termijn onderzoek SCP 'Denk aan primaire fysieke gezondheidsaspecten (groepen die rechtstreeks door corona getroffen zijn of meer risico lopen door hun werk) en afgeleide gezondheidsaspecten (groepen die door corona een noodzakelijke medische behandeling niet kunnen ondergaan;': wordt al opgepakt door het RIVM.

=> SCP graag in afstemming doen met RIVM

Opbrengst inventarisatie kennisvragen/aandachtspunten VWS over de maatschappelijke effecten van corona:

Kennisvragen:

- 1) Kennis speelt in de corona-crisis een hele grote rol (in de wetenschap, de politieke besluitvorming, de maatschappelijke discussies en beeldvorming): Hoe heeft de kennis over corona zich verspreid en hoe anders/makkelijker/moeilijker gaat dat in crisistijd dan in 'normale' tijden. In 6 weken tijd heeft iedereen (ook in politiek en beleid) basale kennis opgebouwd over een public health vraagstuk. Dat gaat bij andere public health vraagstukken vaak veel langzamer. Wat is daarbij van doorslaggevend belang geweest (geld, prioriteit, focus, etc)?.
- 2) In hoeverre sloten de maatschappelijke initiatieven die er zijn (of zijn ontstaan) aan bij de behoeften van mensen tijdens de corona-pandemie? Als we hier zicht op hebben kunnen we bedenken wat dit voor maatschappelijke participatie betekent in de toekomst.
- 3) Welke knelpunten en leerpunten zijn ervaren bij het verlenen van informele zorg door de mantelzorgers in het afstemmen met de formele zorgverleners die nu op een andere manier zorg verlenen thuis vanwege de maatregelen rondom corona?
- 4) Kansen en knelpunten in de toegankelijkheid van Coronagerelateerde informatie (in het bijzonder informatie over hulp- en ondersteuningsmogelijkheden) voor mensen met een beperking en voor mensen met een taalachterstand of laaggeletterdheid?
- 5) Verlies van structuur voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld door wegvallen van het (aangepaste) werk, omdat het bijvoorbeeld te ingewikkeld is om de persoon met een beperking op de werkvloer te begeleiden in de 1,5 meter samenleving. Risico's op dit gebied, en kansen om deze risico's te verkleinen?
- 6) Het moeilijk om kunnen gaan met technologie en techniek door mensen met een beperking en daardoor aansluiting met de samenleving missen, eenzaamheid. Risico's op dit gebied, en kansen om deze risico's te verkleinen?
- 7) Aandacht voor de relatie huiselijk geweld en kindermishandeling met de corona-maatregelen in het SCP-onderzoek is zeer relevant en moet hier een plek in krijgen. Belangrijkste vraag:

Wat is de impact van het thuis verblijven als gevolg van de corona-maatregelen op de veiligheidssituatie van de individuele leden van een gezin/huishouden (kind, volwassene, partner, broer/zus, oudere) en van hen als geheel?

> de onderzoeksadviescommissie van het Programma Geweld hoort nergens thuis heeft een advies opgesteld voor het SCP-onderzoek (zie bijlage)

> het Verwey-Jonker Instituut voert een verkenning uit onder kwetsbare gezinnen waar geweld speelt of heeft gespeeld (afstemming nodig)

8) Wat zijn de gevolgen van corona voor het welzijn van kinderen, jongeren en jongeren met een langdurige beperking? Leidt dit tot meer mentale gezondheidsproblemen (stress, angst, eenzaamheid, verslavingen, etc.)? Zijn er veel zorgmijders? Komt er bij een versoepeling van maatregelen een boeggolf van jongeren die jeugdhulp nodig hebben?

Gaan jongeren extra overlast veroorzaken omdat ze bv. bijbaan verliezen, geen stage of onderwijs hebben, minder familie/vrienden zien of zich gewoon vervelen? Raken jongeren met langdurige beperking nog meer geïsoleerd?

9) Wat zijn de gevolgen van corona voor het welzijn van gezinnen? Leidt dit tot (over)belasting voor ouders (bv met mantelzorgende taken)? Kunnen ouders tegelijk werken en mantelzorg verlenen aan hun kind met langdurige beperking? Leidt tot dit grotere sociale ongelijkheid?

10) Wat is het effect van Corona op de mening van Nederlanders op gegevensuitwisseling of toestemmingsvraagstukken?

11) Wordt de noodzaak voor gegevensuitwisseling nu vergroot door Corona?

12) Wat betekent Corona voor de digibeten / digitaal minder vaardigen onder ons? (gebruik van apps/digitale zorg/zorg op afstand)? In hoeverre is er een diepere kloof ontstaan door de crisis tussen digivaardige en minder digivaardige mensen. Of is die kloof juist minder diep, omdat mensen nu juist wél vaardigheden ontwikkelen om mee te kunnen (blijven) doen?

13) Dominant in de discussie over gegevensuitwisseling is dat digitale middelen 100% 'privacy'- proof moeten zijn:

In hoeverre verandert die houding door de coronacrisis? En wat zijn daar dan de achtergelegen oorzaken van? (Dieper dan de crisis zelf?)

Aandachtspunten:

1) Het zou helpend zijn als het SCP straks een splitsing kan maken tussen de zorgdomeinen in de caresector. Dan weet je in grote lijnen of de afspraken die gemaakt zijn i.k.v. Wlz, Wmo, Jeugd of Zvw enigszins helpen of hebben geholpen.

2) Eenzaamheid wordt gemist als specifiek thema. Wordt wel impliciet benoemd, maar goed om dit thema expliciet te benoemen, omdat het toch overal als majeur maatschappelijk thema terugkomt.

3) Het gezondheidsverlies van niet kunnen sporten/bewegen op de gebruikelijke manier maar ook hoe dit interfereert met andere tijdbesteding (mantelzorg, thuiswerken, etc.). Uit de eerste metingen zien we dat vrijwel alle groepen in de samenleving hier hard door geraakt worden en dat het maar een zeer beperkte groep is die dit kan/wil vervangen door fietsen en hardlopen in de openbare ruimte

4) Het verlies van sociale structuren doordat circa 7 miljoen Nederlanders hun wekelijkse sport- en beweegmoment moeten missen en daarbij ook de aanleiding tot ontmoeting en persoonlijke ontwikkeling in die momenten.

Structurele informatiebehoefte SCP (agendapunt 5)

Het SCP heeft aangegeven te stoppen met het financieren van enkele bestaande enquêtes: dit geldt bijvoorbeeld voor de surveys VTO (Vrijtijdsomnibus), GZOW (Gezondheid, Zorg, Ondersteuning, Welzijn), maar ook voor de enquête sociaal domein (voor de OrSD), de enquête ouderen in instellingen en de enquête informele hulp.

Het SCP geeft aan dat het doel van de BSDI is dat verschillende thema's meer in samenhang gezien en gemeten kunnen worden. Veel van de thema's uit bovengenoemde surveys komen terug in deze nieuwe opzet van de BSDI: minder uitgebreid, maar meer in samenhang met andere domeinen.

Waar dit niet mogelijk is, wordt in gezamenlijkheid met betrokken departementen gekeken naar alternatieven en verzorgt het SCP een warme overdracht in goed overleg met betrokken departementen en derde partijen. Als er bij departementen behoefte blijft bestaan voor het continueren van deze dataverzamelingen door het SCP, dan wordt deze kennisbehoefte meegenomen in de jaarplancyclus

=> Op dit moment is het niet duidelijk wat de precieze gevolgen zullen zijn als de thema's van de dataverzamelingen minder uitgebreid terug zullen komen in de BSDI. Er zullen dan ook nadere gesprekken tussen VWS en SCP moeten worden gevoerd om te kunnen bepalen in hoeverre bepaalde dataverzamelingen gecontinueerd zouden moeten worden.

Voor de monitor informele zorg staat in ieder geval wél al vast dat het wenselijk is deze te continueren.